

Bevezető

Talán az ünnepeltnek, a neves medievista történésznek és kiváló egyetemi oktatónak, címzetes egyetemi tanárnak, dr. Petrovics Istvánnak a legszokatlanabb, hogy 41 évi aktív egyetemi pályafutása után ez év nyaratól nyugodtabb periódus következhet az életében, mivel 65 évesen nyugállományba vonult. Ami persze biztosan nem azt jelenti, hogy felhagy a számára oly kedves magyar középkor kutatásával. Legfeljebb a tempó, amit eddig az egyetemi oktatás – tudományos kutatás – szakmai közélet sokat emlegetett hármassága diktált, visszafogottabbá válik.

Ha már a triáoszt említjük, ez többféleképpen is megjelenik az ünnepelt munkásságában. Három város (urbs, civitas) foglalkoztatta legtöbbit: Pécs, Szeged és Temesvár. Ha arra gondolunk, hogy ezek közül Pécs egy ideig egyetemmel (universitas) is rendelkezett a középkorban, akkor világossá válhat a kötet címének hármassága is. A miértek egy részére az életút rövid felidézése is válasszal szolgálhat. Petrovics István (akit talán nem csak névrokonság fűz Petőfi/Petrovics Sándor családjához) a Dél-Dunántúlon, Mohácson született, Pécsen végezte középiskolai tanulmányait. Azután egy újabb meghatározó városba, Szegedre került, az egyetemre vették fel történelem–angol szakra (csoporrtársa lett későbbi kollégájának, e kötet egyik szerkesztőjének), és itt szerzett történelem–angol szakos tanári diplomát 1977-ben. A dél-alföldi város és egyeteme vonzásába kerülve az iskolateremtő medievista, Kristó Gyula professzor tanítványaként itt is maradt, nem tudott már elszakadni attól a varázstól, amely sokakhoz hasonlóan lenyűgözte őt is.

Közvetlenül végzés után, 1977-ben a Középkori Magyar Történeti Tanszékre került, amelynek végig oktatója, munkatársa maradt. Első nagy visszhangot kiváltó, 1980-ban az Acta Historiában megjelent tanulmánya is Szegedhez, annak egy akkor másként nevezett önálló településéhez (Asszonyfalva), később szerves részéhez, Felsővároshoz (Felszegedhez) kapcsolódott (*Azzonfolua alio nomine Felzeged*). A Szeged nagymonográfia első, 1983-ban megjelent kötetének munkálataiba is bevonta őt Kristó professzor. A fiatal Petrovics István (népszerű becenevén sokunknak: Szttyopa) ekkor egy kisebb könyv terjedelmű részt írt a kötetben. Kitarató, szívós munkával birkózott meg ezzel a nagy feladattal, miképpen a későbbiekben is. Innentől kezdve a figyelme egyre inkább a várostörténeti kutatások felé fordult, ugyanakkor az ezekhez szorosan kapcsolódó témakörökben, mint a középkori gazdaság-, társadalom-, település-, jog-, egyház-, egyetem- és hadtörténetben is jelentős műveket alkotott.

Az akkoriban virágkorát élő, egyre inkább középkori dominanciájú tanszéken (amely később a Középkori és Kora Újkori elnevezést kapta) és a Kristó Gyula, valamint Makk Ferenc körül kialakuló középkorász műhelyben bőségesen adódtak feladatok. Bölcsészdoktori értekezését is Szegedhez kapcsolódó, várostörténeti témából védte meg fiatalon, 1980-ban, summa cum laude minősítéssel. Várostörténeti kutatásai természetesen kiterjedtek korábbi városára, Pécsre is. A 2001–2015 közötti időszakban foglalkozván Pécs 1367–1526 közötti középkori történetével, a *Pécs története* nagymonográfia második kötetében írta meg ezt a fontos fejezetet. Megemlíthetjük a *Pécs lexikon* című kiadványt is, amelyben a középkorral kapcsolatos címszavakat ő készítette el. Pécs és Szeged után a harmadik fontos

város a Bánát szíve, Temesvár volt, amelyről alapvető fontosságú monográfiája 2008-ban látott napvilágot. Petrovics István a tágabb értelemben vett déli régiók történetében meghatározó szereppel bíró három, említett városról írott PhD értekezését 2005 tavaszán védte meg – megint csak *summa cum laude* minősítéssel (*Várostörténeti tanulmányok. Fejezetek Szeged, Temesvár és Pécs középkori történetéből*).

Az ünnepelt kiterjedt kutatásainak impozáns mérlegében a teljes publikációs lista – amely nyilván a Festschrift szerkesztése alatt és remélhetőleg a jövőben is gyarapodni fog – jelenleg 245 tételt tartalmaz (a citációs index 717). Ezek között a legszigorúbb és legkörülmenyesebb szabvány (MTMT) szerint is kb. 120 tudományos jegyzetekkel kísért munka szerepel. Ezen belül négy könyv vagy könyvterjedelmű kötet, öt idegen nyelvű kiadványszerkesztés, egy könyvfordítás (Boba Imre nagy visszhangot kiváltó Morávia-könyve), valamint 110 körüli magyar és angol nyelvű tanulmány, közlemény. Ezek persze csak a puszta, száraz számok; mögéjük kell képzelnünk a szorgosan, kitaróan és a nehézségek ellenére szívósan kutató tudóst, aki magas színvonalon alkot, gondosan megfogalmazott, gördülékeny és olvasmányos stílusban ír, akár tudományos, akár pedig úgynevezett népszerűsítő munkáról legyen szó. Ezek a tanulmányok, cikkek és egyéb közlemények mind a magyar, mind pedig a külföldi történészek körében elismertséget szereztek szerzőjüknek.

Petrovics István a publikációs tevékenység mellett, ahhoz szorosan kapcsolódva számos bel- és külföldi konferencián vagy workshopon (jelenleg 81) vett részt előadással, illetve azok szervezésében is fontos szerepet játszott. Mind a környező, mind pedig a távolabbi országokban (Anglia, USA) megfordult, azok egyetemén előadást tartott. Széles körű kapcsolatrendszer épített ki külföldön is a középkor kutatóival, akik közül jó néhányan tanulmányal tisztezték meg jelen ünnepi kötetünket, mások a Tabula Gratulatoriába való felvételükkel jelezték az ünnepelt iránti barátságukat és elismerésüket.

Utoljára hagytuk azt a területet, amely legalább annyira fontosnak tekintendő ünnepeltünk szempontjából, mint a fentebb felvázolt, adatokkal illusztrált publikációs és szakmai, közéleti tevékenység. Ez pedig az egyetemi oktatói pályafutás. Petrovics István hűségesen, 41 éven át (1977–2018) szolgálta a szó nemes értelmében a felsőoktatás ügyét. Számos stúdiumot vezetett a különböző oktatási rendszerek, reformok közepette, amelyek közül sokat át- és túlélt velünk, e kötet szerkesztőivel együtt. Ezek között éppen úgy megtalálhatók a különböző történeti segéd tudományokkal foglalkozók, mint a középkori magyar történelem szinte teljes vertikumát átölelők. Leginkább persze a magyar és külföldi várostörténet kérdésköre állt előadásai homlokterében, ami, nem véletlenül, egybeesett fő kutatási területével is. Bekapcsolódott a hungarológiai képzésbe is angol nyelvű előadásokkal a külföldi hallgatók számára. Hallgatók százai vagy ezrei hallgatták előadásait, látogatták szemináriumait. Szakdolgozatok tucatjainak volt a témavezetője, diákköri dolgozatok készültek a vezetésével. Őt doktorandusz hallgató tudományos munkáját irányította, közülük ketten már fokozatot szereztek, két külföldi PhD-hallgatónak külföldi konzulense volt (közülük kettő tanulmányal szerepel jelen ünnepi kötetben). Részt vett egyetemünkön és más egyetemen is PhD-eljárásokban.

Petrovics István rokonszenves egyéniségét, sokoldalú tudományos és szakmai közéleti tevékenységét jól tükrözi az a tény, hogy különböző magyar és külföldi egyetemeken, kutatóhelyeken dolgozó kollégák szívesen vettek részt a közös alkotói folyamatban, küldtek tanulmányt ünnepi kötetünkbe. Közreműködésüket, részvételüket ezúton is köszönjük.

Munkájuk eredménye egy színes, túlnyomórészt középkortörténeti jellegű kötet, amelyet reményeink szerint örömmel fogad az ünnepelt és a tágabb olvasóközönség is.

Szeged, 2018 karácsonyán

A szerkesztők